

Snelweglandschap

tekst Jessica de Jong

fotografie Foppe Kooistra, dESING-UC, Quist Wintermans Architecten

Eén standaard routeontwerp dat de samenhang tussen snelwegen met de omgeving vergroot, files terugdringt en kosten bespaart. Het is dé droom van elke regering. Nederland is al bijna zo ver. Het Projectteam Routeontwerp A12 van het ministerie van Verkeer en Waterstaat presenteert eind november de zogenaamde Regenboogroute aan de minister. In dit ontwerp voor de rijksweg A12 is tot in detail rekening gehouden met de vele kleurrijke Nederlandse landschappen langs de route. "Het is spannend om te zien of dit proefproject voldoende draagvlak krijgt voor landelijke invoering."

De aanblik van Nederland is niet al te best voor bezoekers van ons land. De grote variatie aan geluidsschermen, parkeerplaatsen, viaducten en bedrijfsgebouwen langs de weg maken een rommelige indruk. Ook passen delen van het hoofdwegenet niet meer in hun omgeving. Doordat de aanwezigheid van snelwegen de ontwikkeling van bedrijventerreinen stimuleert, gaan waardevolle uitzichten voor de weggebruiker verloren. Kortom, het Nederlandse snelweglandschap is nodig toe aan een *facelift*.

In de Architectuurnota 2000-2004 vraagt de Rijksoverheid om meer aandacht voor het routeontwerp van rijkswegen. Doel is één samenhangend ontwerp van weg en omgeving. Routeontwerp A12 dient als voorbeeldproject. Het project wordt uitgevoerd door het Projectteam Routeontwerp A12 van het ministerie van V&W. Hierin werken de Bouwdienst, de Dienst Weg- en Waterbouwkunde drie regionale directies van Rijkswaterstaat samen met diverse ministeries, provincies, gemeenten, architecten en een centrale welstandscommissie. Het project begon in 2001 en moet op 1 januari a.s. gereed zijn.

Dwarsdoorsnede

"Het is een uitdaging om samenhang aan te brengen in de A12," zegt Gerard van Sloten van de Bouwdienst. "De snelweg loopt van Den Haag via Utrecht en Arnhem naar de Duitse grens. Hij doorsnijdt drie regionale diensten van Rijkswaterstaat (Zuid-Holland, Utrecht en Oost-Nederland), drie provincies (Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland) en maar liefst 36 gemeenten. De weg maakt een mooie dwarsdoorsnede van veel karakteristieke Nederlandse landschappen. Voor het ontwikkelen van het routeontwerp is het landschap rond de A12 in elf gebieden onderverdeeld. Deze bestaan uit stad-, bos en weidegebieden en gebieden waarvan de functie nu sterk aan het veranderen is." ▸

Bouwdienst Magazine
december 2004 21

Gerard van Sloten: "Weggebruikers en omwonenden ervaren zicht op groen als mooi en rustgevend. De weg moet niet vermoeien of eentonig zijn."

'Eensgezindheid nodig om prachtig landschap langs de snelweg niet vol te bouwen met bedrijven'

Een snelweg is geen strook asfalt op zichzelf, maar ligt ook in een landschap. Voor de samenhang moet daarom zowel aan de weg zelf als aan de omgeving worden gewerkt. Het Routeontwerp A12 is daarom opgesplitst in twee deelprojecten: De weg en De omgeving. Van Sloten: "Het projectteam van de weg bekijkt geluidsschermen en viaducten. Ook de ecoducten, wegverlichting en bermen komen aan bod. Daarnaast bepalen we samen met verschillende partijen hoe de omgeving van de weg moet worden ingedeeld en we stellen een leidraad op over de samenwerking. De ruimtelijke kwaliteit van het 'snelweglandschap' wordt hierdoor voor de toekomst zeker gesteld."

Dezelfde bouwstijl

De A12 gaat de komende jaren op de schop. Dit is nodig om de weg breder te maken en om nieuwe viaducten, onderdoorgangen en geluidsschermen te bouwen. Tegelijk wordt gekeken naar de omgeving. "Het is mooier om overal dezelfde bouwstijl te hanteren," vervolgt Van Sloten. De kunstwerken worden aangepast aan het gebied waarin ze liggen zoals bos, stad en weide. "Momenteel wordt voor de geluidsschermen een flexibel modulair bouwstelsel ontwikkeld. Het betreft een soort bouwdoos met standaard bouwelementen, waarmee verschillende schermen uit één vormfamilie kunnen worden samengesteld. Deze seriematige productie bespaart kosten. Bij Hilversum is al een eerste serie neergezet."

Het project 'De omgeving van de weg' is in fases aangepakt. Na verkennende studies zijn deelprojecten van start gegaan. Zo heeft het team van het Routeontwerp A12 aansluiting gezocht bij vier regionale

projecten over ruimtelijke ontwikkeling langs de A12. Dit zijn de zogenaamde 'kralen'. De A12 is bij wijze van spreken de ketting die deze vier gebieden verbindt. Het gaat om de Driehoek Rotterdam-Zoetermeer-Gouda, het Dotterlandschap bij Bodegraven, de Nieuwe Hollandse Waterlinie en het knooppunt Arnhem-Nijmegen. Hier wordt specifieke aandacht besteed aan de inpassing van de infrastructuur in het landschap.

Rustgevend

De Bouwdienst heeft een eigen bijdrage geleverd aan de vormgeving van de weg. Het ingenieursbureau heeft diverse onderzoeken uitgevoerd ter ondersteuning van het project. Zo is onderzocht hoe weggebruikers en omwonenden de weg beleven. "Zij ervaren zicht op groen als mooi en rustgevend," zegt Van Sloten. "De weg moet niet vermoeien of eentonig zijn. Daarnaast moeten de wegmarkering en de onderhoudstoestand goed zijn. De automobilist wil weten waar hij is en mag niet te veel afgeleid worden door de omgeving."

Ook is onderzocht hoe de kwaliteit van de omgeving gestalte moet krijgen. De Bouwdienst gaat in het onderzoek in op de balans van sturing op proces en inhoud. Vragen zoals 'wat is ruimtelijke kwaliteit en hoe voer je dat uit?' komen aan de orde en zijn meteen in de verkenning van de A27 Everdingen-Hooipolder in praktijk gebracht. Daarnaast heeft de Bouwdienst in kaart gebracht welke projecten als voorbeeld kunnen dienen voor de A12. "We kijken welke lessen we uit andere vormen van infrastructuur kunnen leren, zoals spoor- en waterwegen."

Eensgezindheid

Het routeontwerp A12 is een bijzonder project. Bij de totstandkoming van het ontwerp wordt op een nieuwe manier samengewerkt. De besluitvorming vindt normaal gesproken op kleinere schaal binnen de regio's plaats. Bij dit project wordt een samenhangend ontwerp voor de hele A12 gemaakt in plaats van vele losse projecten. Rijkswaterstaat gaat actief de discussie aan met de provincies en andere betrokken partijen. Het belang voor Rijkswaterstaat is dat een samenhangend ontwerp van weg en omgeving de kansen voor een soepele verkeersafwikkeling vergroot en de kosten verlaagt.

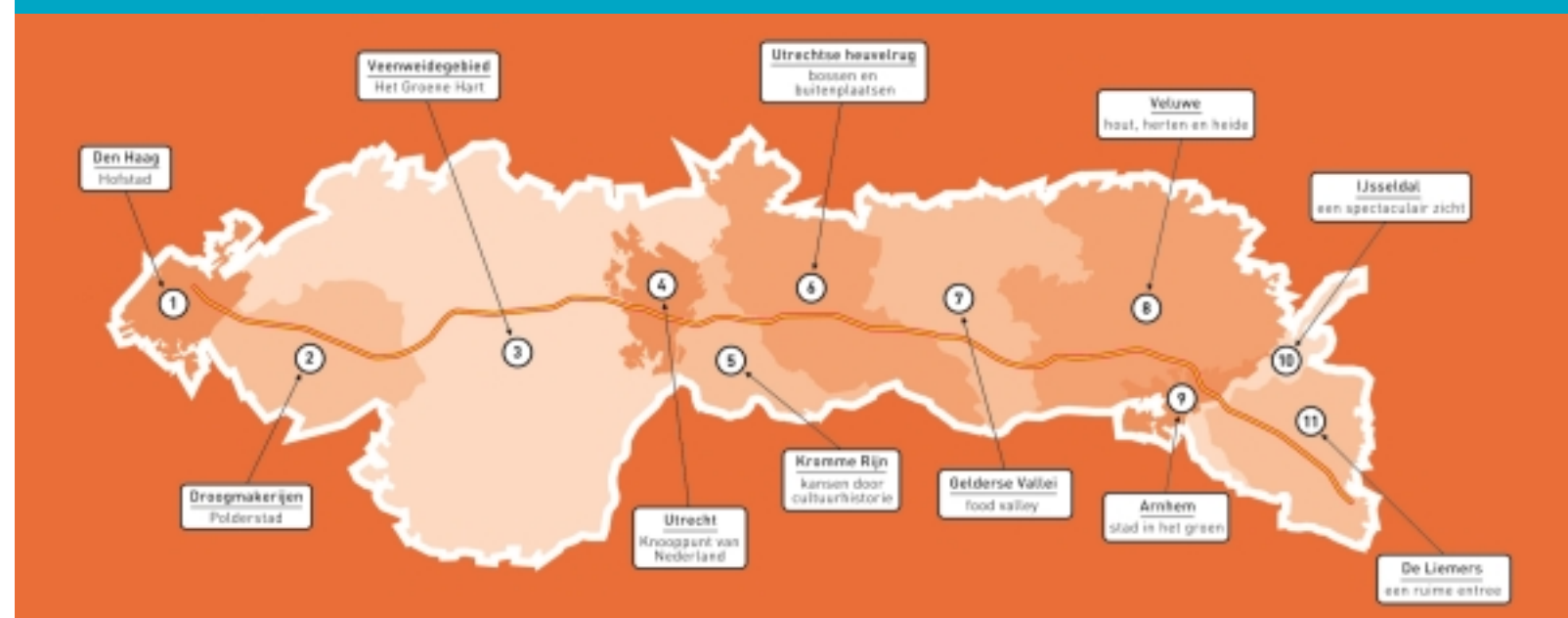
Van Sloten plaats een kanttekening bij de nieuwe werkwijze. "Lastig is dat er in het bestuurlijke overleg veel verschillende wensen zijn. De ene partij wil meer ruimte voor bedrijventerreinen, de andere voor natuurschoon. Het is daarom zaak om creatieve oplossingen te bedenken waar meer partijen baat bij hebben. De interne samenwerking verloopt overigens voorspoedig. De wisselwerking tussen de Bouwdienst, DWW en de regionale diensten is erg leuk.

De regionale diensten zijn de oren en de ogen naar de provincies en de gemeenten toe. Een medewerker van de Bouwdienst heeft die positie doorgaans niet. Op deze manier hoor je wat er regionaal leeft en dat geeft een andere blik."

Het Routeontwerp A12 verkeert inmiddels in de slotfase. Het Projectteam zal de richtlijnen en werkwijzen eind november presenteren aan minister Karla Peijs van V&W. Van Sloten: "Het is spannend om te zien of dit proefproject voldoende draagvlak krijgt voor landelijke invoering. Het is afwachten of de regionale partners het stokje overnemen en daadwerkelijk aan de slag gaan in alle elf gebieden langs de snelweg. Er is eensgezindheid voor nodig om het prachtige landschap langs de snelweg niet vol te bouwen met bedrijven." □

Zo ziet het Routeontwerp A12 nieuwe kunstwerken. Links de onderdoorgang in een bebost gebied, rechts een ecoduct.

De elf gebieden langs de A12

- 1) **Den Haag, hofstad:** verwevenheid van stad en weg.
 - 2) **Droogmakerijen -polderstad:** wonen, werken en recreatie.
 - 3) **Veenweidegebied Groene Hart:** landbouw, waterretentie en recreatie.
 - 4) **Utrecht:** knooppunt van Nederland.
 - 5) **Kromme Rijngebied:** wonen, werken en recreatie.
 - 6) **Utrechtse Heuvelrug:** recreatie en luxe wonen.
 - 7) **Gelderse Vallei:** wonen, werken, recreatie.
 - 8) **Veluwe:** recreatie.
 - 9) **Arnhem:** verwevenheid van weg en stad.
 - 10) **IJsseldal:** recreatie.
 - 11) **Liemers:** ruime, waterrijke entree van ons land.
- Zie ook: www.routeontwerpa12.nl

